

редагування» / Віталій Карпенко; Відкритий міжнар. ун-т розвитку людини «Україна». – К.: Університет «Україна», 2014. – 302 с.

11. Кияк-Редькович Л. Т. Полісеміотичність логотипів міст та брендів як тип візуально залежних текстів малої форми / Л. Т. Кияк-Редькович // Лінгвістика ХХІ століття: нові дослідження і перспективи. – 2009. – № 3. – С. 129-137.

12. Кузнецова І. О. Класифікація логотипів / І. О. Кузнецова, А. Р. Буравська // Вісник ХДАДМ: зб. наук. праць. – Харків: ХДАДМ, 2010. – Вип. 6. – С. 23-26.

13. Лебедев-Любимов А. Н. Психологические аспекты рекламы / А. Н. Лебедев-Любимов. – СПб.: Питер, 2011. – 458 с.

14. Лисиця Н. М. Соціологія реклами: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Н. М. Лисиця, Ю. В. Белікова; Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. – Х.: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2012. – 207 с.

15. Назайкин А. Н. Практика рекламного текста / А. Н. Назайкин. – М.: Бератор-Пресс, 2013. – 315 с.

16. Реклама в Україні: інтеграція теорії та практики: тези доп. VI Всеукр. наук.-практ. конф., 16 листоп. 2012 р., м. Київ / Київ. нац. торг.-екон. ун-т; [відп. ред. А. А. Мазаракі]. – К.: Київ. нац. торг. екон. ун-т, 2012. – 175с.

17. Скляренко Н. В. Сутність і призначення логотипу / Н. В. Скляренко, О. В. Ляшевський // Вісник ХДАДМ: зб. наук. праць. – Харків: ХДАДМ, 2010. – Вип. 6. – С. 91-95.

18. Шульгіна В. І. Інформаційна матриця політичної реклами / В. І. Шульгіна // Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації. – 2014. – № 3. – С. 47-50.

19. Эльбрюнн Б. Логотип / Бенуа Эльбрюнн. – СПб.: Издательский дом «Нева», М.: «ОЛМА-ПРЕСС Инвест», 2003. – 127 с.

Курбанова Л.В.

аспірант,

*ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»*

ХОРОВА СПАДЩИНА ПАВЛА МАЦЕНКА

Композиторську спадщину діяча української діаспори в Канаді Павла Маценка (1897–1991) складають обробки та гармонізації церковних співів, оригінальні хорові твори. До них належать: «Вечірня», «Співи Єрусалимської надгробної утрени», «Служба Божа – Літургія св. Івана Золотоустого», «Вечірня Київського розспіву» та інші. Для мішаного хору П. Маценко написав: Недільні Тропарі, Кондаки, Прокимни, Прокимни 8-ми голосів та ряд колядок і щедрівок. Крім аранжування, П. Маценко є автором творів світського характеру. Є в його доробку оригінальний тематичний твір «Розгойдались пінні хвилі» на слова Бориса Лисянського (1892–1952), який був написаний з нагоди 950-річчя Хрещення Руси-України на замовлення Консисторії УГПЦ в Канаді 26 серпня 1938 р. [1]. Він, на думку композитора Сергія Яременка, є одним із кращих творів П. Маценка: «Тут він виявив свій композиторський хист та вміння передавати музичними виражальними засобами зміст і характер тексту. Музична мова цього твору насичена забарвленнями української народної пісні» [3, с. 75].

*Розгойдались пінні хвилі, розійшлись рядами лав
І новій піддавшись силі бог Перун до них упав.
А святі слова Христові рознеслися навкруги;
Відгукнулись їм Дніпрові пишнобарвні береги.
Так в своїй країні дивній світло віри склав удар
Володимир князь великий Володар, України Володар.*

Літературний текст написаний хоресом – двоскладовою стопою з наголосом на першому складі. Оскільки твір приурочений хрещенню Руси-України, то тематика відповідає події. Композитор, відштовхуючись від літературного тексту, музично-виражальними засобами передає рух води та підкреслює найбільш значні слова за допомогою музичної форми. Твір написаний у помірному темпі та урочистому характері, прославленого типу. Музична форма твору – тричастинна наскрізна з рисами куплетної варіантності з розширеною кодою:

A + B + C + Coda
a+b   c+d   e (фугато)+f

Перша частина (А) написана у формі некласичного, неквадратного періоду та складається із двох речень. Кожне речення складається із двох фраз. Ця частина – це перший куплет. Перша фраза першого речення (а) першої частини твору починається із хвилеподібної мелодики (поєднання двох стрибків на ч. 4 вгору і плавний хід вниз), усі партії співають в унісон «Розгойдались пінні хвилі». Друга фраза цього речення продовжує думку і, зображаючи рух води, плавноподібна мелодія рухається в дзеркальному відображенні. Жіночі та чоловічі голоси, які то зустрічаються у вузькому розміщені акордів, то розходяться у різні боки до широкого розміщення, утворюють різного роду септакорди та завершуються на зм.VII7. Це речення звучить у межах однієї тональності e-moll. Наступне речення (b) першої частини складається із двох фраз, що повторючись, констатують факт знищення язичництва «і новій піддавшись силі бог Перун до них упав». Перша фраза другого речення характерна поліфонічним викладом, а саме імітаційною поліфонією. Перша фраза починається з-затакту: спочатку звучить у альтів та басів, що рухаються в протилежних напрямках на слова «і новій», а тоді на цей текст вступають сопрано і тенори і продовжують свій дзеркальний рух мелодичних ліній в тональності E-dur, але повертаються до e-moll і завершується фраза на зм.VII септакорді. Друга фраза другого речення першої частини повторює текст першого речення, але тепер чоловічі голоси мають свій ритмічний малюнок та звучать у терцовому та секстовому співвідношенні на противагу жіночим голосам, які мають інший ритмічний малюнок, різну інтерваліку та хвилеподібний рух мелодії. Завершується перша частина на D7 до Es-dur, саме в цій тональності звучить наступний куплет.

Друга частина (В) вносить тональний, ладовий та змістовно-образний контраст. Друга частина – це період неквадратної структури (9 т. + 9 т.), написаний, в основному, в тональності Es-dur. Сопрано – solo у супроводі хору. Сопрано – solo має легку та приємну мелодичну лінію, з характерними стрибками на ч. 4 вгору на початку фраз. Фактура хору є гомофонно-гармонічною і створює ефект супроводу до світлої мелодії. Це ефект того

шепоту-шуму, що розносить слова навкруги: «А слова Христові рознеслися навкруги». Перше речення (с) складається з трьох фраз (хор) та чотирьох у соло (дві перші малі) і фактично на одній фразі хору. Завершується перше речення тонічним тризвуком Es-dur. Друге речення (d) другої частини – це повторення попередньої фрази, що веде до відхилення у с-moll через зм.VII септакорд, яким завершується перша фраза другого речення. Але закінчується ця частина у Es-dur на динаміці *p*. Цей куплет написаний у стриманому темпі Moderato та несе світлий характер, як приємне почуття від віри та передача спокою природи.

Третя частина (С) за масштабами більша, ніж попередні, оскільки окрім фугато має розширену коду. Це пов'язано із поліфонічною формою. Сергій Шип з цього приводу пише: «Для протяжних українських пісень характерним є розростання або скорочення куплету. Це часом видозмінює його композиційну будову, ускладнює її, вносить нові ідеї або ж спрощує якісь інтонаційні звороти, зводить їх до більш загального контуру. Подібний принцип побудови форми спостерігається у творах давньоруських співців» [2, с. 259-260].

Перше речення (е) – фугато, тональність Es-dur. Тема лаконічна, однорідна, однотональна, складає 2 такти. Тему проводять по чергово усі партії. Спочатку – басы, тоді тема – відповідь у тенорів. Трєє проведення теми у партії альтів (відтворюють нотний матеріал басів) і останнє у – сопрано, що повторюють тему тенорів. В основу теми фугато покладено закличний квартовий хід, що об'єднує мелодику I, II та III частини. Експозиція тем у кожному голосі займає 9 тактів і звучить на слова: «Так в своїй країні дивній». Завершується чотири проведення тем D-D2-T6, що говорить про незакінченість думки. Драга фраза першого речення – протискладення, де проходить імітаційна поліфонія, як підголосок у тенорів, які повторюють хід сопрано. Завершується це речення на кварто-терцовому оберненні зм.VII7 в тональності Es-dur, «світло віри склав удар» із цього місця починається друге речення.

Друге речення (f) є найбільш напруженим з точки зору гармонії, оскільки його побудова складна та насичена альтерованими септакордами. Воно складається із двох фраз. Фактура всієї частини поліфонічна, оскільки тут використовується поліфонія імітаційного та народно-підголоскового типу. Спостерігається мінлива тональна нестійкість, але в основному вся третя частина базується на тональностях Es → E (спочатку у другій фразі другого речення, (f)) з утвердженням E-dur в обширній кодї. Coda твору складається з двох розширених фраз різних за фактурою і динамізмом (12 тактів). Це пояснюється бажанням композитора виділити значення самої віри для українського народу та її «шлях». Оскільки, коду ми розглядаємо як продовження третьої частини та кульмінаційний момент усього твору, маємо сказати наступне. Гармонічно ця частина насичена септакордами та їх оберненнями, що приводять нас із тональності Es-dur до тональності E-dur, яка утверджується, як віра, закріплюється і стійко стоїть. Цю думку композитор доніс засобами гармонії та динамічних відтінків. Так, друга фраза другого речення закінчується II септакордом. Цікавим є динамічний план цього речення. II-ша фраза третьої частини починається з нюансу *p* і унісону (ніби «світло віри» поступово сходить як вранішнє сонце) і йде наростання динаміки, до якого додається розширення діапазону голосів до 2, 5 октав. Тональність

E-dur разом із літературним текстом сприяють розкриттю образу «приходу світла віри», яка стверджується в останніх п'яти тактах, як перемога християнства над язичництвом. Слід відзначити неспівпадіння тексту в партіях. Це зумовлене тим, що бас і тенор мають різні ритмічні малюнки, а сопрано та альт об'єднані іншим ритмом. Отже, тут присутні три ритмічні лінії, які не завжди співпадають і тому текст також звучить у трьох варіантах.

Характерними рисами у цьому творі є: некласична форма, яка вільна, і підкоряється тексту; фактура також є різна – це імітаційно-підголоскова у першій частині, гомофонно-гармонічна – у другій та поліфонічна – у третій, крім того, друге речення третьої частини є розгорненою кодою; зміна тонального плану у кожній частині та «незавершеність думки»; гармонія тут насичена септакордовими сполученнями. Кожна фраза, окрім другої частини, закінчується «...», септакордом VII ст. Фактично завершений кадансовий зворот є в самому кінці, де закріплюється тональність E-dur; мелодика хвилеподібна з характерними стрибками на ч.4 вгору; динамічний план розгорнений від *pp* до *ff*, який абсолютно влучно передає коливання хвиль, рух води.

Крім цього тематичного твору у П. Маценка є ще кілька пісень до дня Матері, твір приурочений місту Вінніпегу – «Вінніпег – столиця рідна», Гімн Української православної церкви, обробки пісень УПА та українських народних пісень. Сергій Яременко вважав, що обробки щедрівок і колядок П. Маценка «є цікаві своїм характером, способом обробки, а гармонічна структура проста і прозора, вона яскраво підкреслює щирість і благородство почуттів. При загальній, гармонічній фактурі композитор досягає самостійності голосів, що розкриває глибше і яскравіше поетичний зміст тексту. До кожної пісні він виявляє свій індивідуальний підхід, що розкриває всі її мистецькі багатства і разом з тим в кожній з них знаходить щось нового» [3, с. 75-76].

Загалом, хорові твори П. Маценка відзначаються високою ідейно-мистецькою цінністю і залишаються вагомим внеском у скарбниці української музичної культури.

Список використаних джерел:

1. Маценко П. Розгойдались пінні хвилі на міш. хор із сопрановим сольом текст Б. Лисянського. – Роблін, Манітоба (Канада), 1970. – 8 с.
2. Шип С. В. Музична форма від звуку і стилю: Навч. посіб. – Київ: Заповіт, 1998. – 368 с.
3. Яременко С. Д-р Павло Маценко і церковна музика // Павло Маценко: Музиколог, композитор і громадський діяч: зб. на пошану 90-ліття народин / упор. і зредаг. В. Верига. – Торонто: вид УНО Канади, 1992. – С. 74-76.